

ЗАСТОСУВАННЯ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ МЕХАНІЗМУ ДЕРОГАЦІЇ ЩОДО ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН НА ІНФОРМАЦІЮ В ІНТЕРЕСАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті визначено, що у зв'язку з тим, що Україна веде гібридну війну з Російською Федерацією держава застосовує адміністративно-правові заходи обмеження прав громадян на інформацію в інтересах національної безпеки. Таке обмеження повинно відбуватися у чітко встановленій формі та відповідати вимогам національного та міжнародного права, тобто можна казати про існування міжнародно-правового механізму обмеження прав людини. Він повинен, по-перше, мати нормативно-правову складову (норми міжнародного та національного законодавства, на підставі яких функціонує механізм), по-друге, організаційну складову (процедуру, умови та порядок впровадження). Нормативно-правова складова включає міжнародні нормативно-правові акти, які встановлюють права і свободи людини та громадянина, у тому числі порядок, підстави та умови їх обмеження. Організаційно-правова складова міжнародно-правового механізму обмеження прав людини в інтересах забезпечення національної безпеки складається з таких елементів як: 1) матеріальні умови (виняткова загроза життю нації; принцип пропорційності; принцип недискримінації; неприпустимість відступу від певних основних прав людини; принцип обмеженої тривалості введеного надзвичайного (воєнного) стану; повага до інших зобов'язань за міжнародним правом.); 2) процедурні умови (офіційне оголошення надзвичайного стану; повідомлення Генерального секретаря ООН або Генерального секретаря Ради Європи; парламентський контроль). Визначено, що дерогація (з англ. Derogation) це ситуація за якої закон, постанова, або рішення скасовується частково. В актах, які стосуються законодавства Європейського Союзу, термін «дерогація» використовується у випадках, коли держава-член вирішує не застосовувати особливе положення певної угоди чи закону, в таких випадках як надзвичайні ситуації та форс-мажорні обставини. В Україні до них зокрема можуть відноситися особливі адміністративно-правові режими. Найбільше дерогація проявляється при введенні особливих правових режимів, які загрожують національній безпеці, таких як надзвичайний та воєнний стан. Саме тоді відступ від міжнародних зобов'язань та обмеження прав на інформацію найбільш суттєвий. Визначено, що науковці - адміністративісти говорять про виникнення «гібридних» або «змішаних» адміністративно-правових режимів, які поєднують ознаки особливих та інших спеціальних адміністративно-правових режимів. Дерогація в таких «гібридних» або «змішаних» адміністративно-правових режимів має частковий характер і не може використовуватись в повному обсязі. В період «гібридних» адміністративно-правових режимів дерогація застосовується додатково адміністративно-правові заходи в інформаційній сфері, такі як, наприклад, передбачені в законі України «Про санкції». Зроблено висновок, що загроза українській нації з боку Російської Федерації змусило керівництво нашої держави застосувати міжнародно-правовий механізм обмеження прав людини, у тому числі в інформаційній сфері.

Ключові слова: дерогація, матеріальні та процесуальні умови, надзвичайна ситуація, що загрожує життю нації, особливі адміністративно-правові режими, «гібридні» або «змішані» адміністративно-правові режими.

Тетяна Шинкар,
кандидат юридичних
наук,
суддя Восьмого
апеляційного
адміністративного суду
orcid.org/0000-0002-3252-2167
shatyanai@gmail.com

Вступ. У світовій практиці питання обмеження прав громадян не нове. Зокрема у більшості фундаментальних міжнародних актів таких як Загальна декларація прав людини, Європейська Конвенція з прав людини, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права передбачено виняткові випадки обмеження прав людини у разі виникнення надзвичайної ситуації що може загрожувати національній безпеці. Враховуючи, що Україна веде гібридну війну з Російською Федерацією, виникає питання про відповідність чинним міжнародним договорам України, стандартам Ради Європи у сфері демократії, верховенства права та прав людини, застосування Україною адміністративно-правових заходів обмеження прав громадян на інформацію в інтересах національної безпеки. Тому потребує детального аналізу з боку науковців та практикуючих юристів міжнародно-правові механізми обмеження права громадян на інформацію в інтересах національної безпеки та місце адміністративно-правових режимів у питанні їх обрання чи застосовування.

Мета дослідження. Виходячи з актуальності і значущості проблеми, метою статті є вивчення застосування механізму дерогації щодо обмеження прав громадян на інформацію в умовах ведення надзвичайних адміністративно-правових режимів, а також напрацювання теоретичної моделі його застосовування в сучасних умовах України в інтересах забезпечення національної безпеки.

Аналіз останніх публікацій. Важливо відзначити, що, незважаючи на виняткову важливість і актуальність питання забезпечення національної безпеки, вітчизняна та зарубіжна наука не приділила достатньої уваги розробці механізму дерогації щодо обмеження прав громадян на інформацію в інтересах забезпечення національної безпеки в умовах ведення надзвичайних адміністративно-правових режимів

Разом з тим у правовій науковій літературі теоретичного і методологічного характеру зосереджено чимало ідей та обґрунтованих положень, які стосуються даної проблематики. Теоретичним аспектам сутності механізму обмеження прав людини і громадянина присвячені праці таких вчених правознавців як Є.Є. Грецова,

Є.Є. Гуляєва, Б.С. Єбзєєв, М.А. Кудрявцев, Е.А. Лукашева, А.В. Малько, Ю.А. Тихомиров, В.А. Туманов, В.Є. Чиркін, М. Дженіс, Ф. Люшер та ін. Питанням забезпечення прав людини під час дії окремих адміністративно-правових режимів присвячена певна увага таких науковців як С.С. Алексєєв, Д.Н. Бахрах, В.В. Белєвцев, Т.О. Коломоєць, Т.П. Мінка, С.В. Пчелінцев та інші.

Не зважаючи на значну теоретичну базу дослідження механізму обмеження прав людини і громадянина, у науковій сфері недостатньо розкрито сутність застосування механізму дерогації щодо обмеження прав громадян на інформацію в інтересах забезпечення національної безпеки в умовах ведення надзвичайних адміністративно-правових режимів. Тому дана проблематика потребує подальшого наукового дослідження.

Результати дослідження. Історія людства дозволила теперішньому поколінню зробити висновок про непорушність та невідчужуваність основних прав і свобод людини та громадянина. З іншого боку можуть виникати ситуації, коли для забезпечення загальносуспільної безпеки державі необхідно застосувати обмеження прав і свобод людини. Так, Є.Є. Грецова пропонує розуміти під обмеженням прав людини допустиме міжнародним правом та/або внутрішньодержавним правом втручання в права і свободи людини, які відповідають вимогам законності, необхідності, доцільності і співрозмірності цілі, яка переслідується (Грецова, 2009). Таке обмеження повинно відбуватися у чітко встановленій формі та відповідати вимогам національного та міжнародного права, тобто можна казати про існування міжнародно-правового механізму обмеження прав людини. Він повинен, по-перше, мати нормативно-правову складову (норми міжнародного та національного законодавства, на підставі яких функціонує механізм), по-друге, організаційну складову (процедуру, умови та порядок впровадження).

Нормативно-правова складова включає міжнародні нормативно-правові акти, які встановлюють права і свободи людини та громадянина, у тому числі порядок, підстави та умови їх обмеження. До них відносять Загальну декларацію прав людини від 10.12.1948 року, Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (скорочено Європейська Конвенція з прав людини (ЄКПЛ)) від 04.11.1950 року, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року тощо.

Згідно з ст. 1 Загальної декларації прав людини від 10.12.1948 всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах (далі Декларація) (Загальна декларація прав людини, 1948). Серед передбачених Декларацією прав людини є права, які безпосередньо пов'язані з інформаційною сферою. Зокрема, відповідно до ст.19 Декларації, кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів (Загальна декларація прав людини, 1948).

Всі права визначені Декларацією є невідчужуваними і непорушними, але не зважаючи на це, цим міжнародним правовим актом передбачені випадки обмеження прав людини і громадянина. Так, людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві (Загальна декларація прав людини, 1948).

Подібне право на відступ від своїх зобов'язань містяться і в інших міжнародних актах. Так, відповідно до Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають, що відносно користування тими правами, що їх та чи інша держава забезпечує відповідно до цього Пакту, дана держава може встановлювати тільки такі обмеження цих прав, які визначаються законом, і лише остільки, оскільки це є сумісним з природою зазначених прав, і виключно з метою сприяти загальному добробуту в демократичному суспільстві (Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, 1966). Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, передбачає, що під час «надзвичайного становища в державі» при якому життя нації перебуває під загрозою і про наявність якого офіційно оголошується, держави-учасниці цього Пакту можуть вживати заходів на відступ від своїх зобов'язань за цим Пактом тільки в такій мірі, в якій це диктується гостротою становища, при умові, що такі заходи не є несумісними з їх іншими зобов'язаннями за міжнародним правом і не тягнуть за собою дискримінації виключно на основі раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії чи соціального походження (Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 1966). Це положення не може бути підставою для якихось відступів від статей 6, 7, 8 (пункти 1 і 2), 11, 15, 16 і 18. Будь-яка держава, що бере участь у цьому Пакті і використовує право відступу, повинна негайно інформувати інші держави, що беруть участь у цьому Пакті, за посередництвом Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй про положення, від яких вона відступила, і про причини, що спонукали до такого рішення. Має бути також зроблено повідомлення через того ж посередника про дату, коли вона припиняє такий відступ (Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 1966).

Схожі гарантії щодо обмеження прав громадян передбачені Європейською Конвенцією з прав людини. Такий відступ від положень європейського законодавства має назву дерогація.

Дерогація (з англ. Derogation) – ситуація за якої закон, постанова, або рішення скасовується частково. Є юридичним терміном, що означає часткове анулювання певного закону. В актах, які стосуються законодавства Європейського Союзу, термін «дерогація» використовується в тих випадках, коли держава-член затримала реалізацію елементів законодавства ЄС в їх власній правовій системі, враховуючи те, що для цього є узгоджені терміни. Або у випадках, коли держава-член вирішує не застосовувати особливе положення

певної угоди чи закону, в таких випадках як надзвичайні ситуації та форс-мажорні обставини (Вікіпедія).

Умови дерогації містяться у статті 15 (відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації) Європейської Конвенції з прав людини в якій урядом держав-учасників, у виняткових обставинах, надається можливість відступу від зобов'язань, тимчасову, обмежену чи контрольовану, для забезпечення певних прав і свобод відповідно до Конвенції (Європейська Конвенція з прав людини, 1950). Використання цього положення регулюються наступними процесуальними і матеріальними умовами :

- право відступу від зобов'язань може бути викликано тільки під час війни або іншої суспільної небезпеки, що загрожує життю нації;
- держава може вживати заходів відступу від своїх зобов'язань відповідно до Конвенції виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища;
- будь-які відступи не повинні суперечити іншим зобов'язанням держави відповідно до міжнародного права;
- визначені Конвенцією права не дозволяють будь-яких відступів від зобов'язань: «Стаття 15 § 2, таким чином, забороняє будь-які відступи від зобов'язань відповідно до права на життя, за винятком контексту правомірних військових дій, заборони катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покаранню, заборони рабства та примусової праці та правила «ніяке покарання без закону» (Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 1950).

Так само, не дозволяються ніякі відступи від статті 1 Протоколу № 6 (про скасування смертної кари в мирний час) Конвенції, статті 1 Протоколу № 13 (про скасування смертної кари за всіх обставин) Конвенції та статті 4 (право не бути судимим або покараним двічі) Протоколу № 7 Конвенції;

- нарешті, на процесуальному рівні, держава використовуючи право відступу від зобов'язань, повинна в повній мірі інформувати Генерального секретаря Ради Європи (Європейській суд з прав людини).

Підсумовуючи все вищевикладене можна сказати, що організаційно-правова складова міжнародно-правового механізму обмеження прав людини в інтересах забезпечення національної безпеки складається з таких елементів як:

- матеріальні умови (виняткова загроза життю нації; принцип пропорційності; принцип недискримінації; неприпустимість відступу від певних основних прав людини; принцип обмеженої тривалості введення надзвичайного (воєнного) стану; повага до інших зобов'язань за міжнародним правом.)
- процедурні умови (офіційне оголошення надзвичайного стану; повідомлення Генерального секретаря ООН або Генерального секретаря Ради Європи; парламентський контроль).

Ключовим моментом у механізмі обмеження прав людини в інтересах національної безпеки виступає виникнення загрози для життя нації, яка повинна бути реальною, прямою та мати виключний характер. Якщо брати практику

ЄСПЛ, то, в справі Лоулесс проти Ірландії, ЄСПЛ визначив, що стосується існування явної загрози для життя нації, Суд вважає, що цей вираз повинен бути в звичайному і нормальному значенні слів. Вираз означає виняткову кризову ситуацію або надзвичайну ситуацію, яка зачіпає населення в цілому і представляє загрозу для організації життя суспільства, яке формує державу (Лоулесс проти Ірландії, 1957). Це можуть бути ситуації надзвичайного стану політичного характеру (збройні конфлікти і конфлікти міжнародного характеру, включаючи громадянські війни, національно-визвольні війни; внутрішні заворушення серйозні загрози громадському порядку, підбивна діяльність), стихійні лиха, економічні кризи тощо.

В Україні до них зокрема можуть відноситися особливі адміністративно-правові режими. Так, Конституція України у ст. 92 закріплює, що виключно законами України визначаються, зокрема, правовий режим зон надзвичайної екологічної ситуації, правовий режим воєнного і надзвичайного стану (Конституція України, 1996). Саме введення надзвичайних режимів дозволяє найбільш широко застосовувати дерогацію, у тому числі в інформаційній сфері.

Під час введення особливих адміністративно-правових режимів органам державної влади дозволяється додатково застосовувати адміністративні заходи у вигляді заборони або обмеження мовлення телерадіоканалів. Так, правовий режим надзвичайного стану у зв'язку з масовими порушеннями громадського порядку, передбачає застосування таких додаткових заходів як регулювання роботи цивільних теле- та радіоцентрів, заборона роботи аматорських радіопередавальних засобів та радіовипромінювальних пристроїв особистого і колективного користування та особливі правила користування зв'язком та передачі інформації через комп'ютерні мережі (ЗУ «Про правовий режим надзвичайного стану»).

Заходи правового режиму воєнного стану передбачають застосування таких засобів обмеження прав на доступ до інформації: 1) урегулювання у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, роботу підприємств телекомунікацій, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій і закладів культури та засобів масової інформації, а також використовувати місцеві радіостанції, телевізійні центри та друкарні для військових потреб і проведення роз'яснювальної роботи серед військ і населення; забороняти роботу приймально-передавальних радіостанцій особистого і колективного користування та передачу інформації через комп'ютерні мережі; 2) у разі порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, вилучати у підприємств, установ і організацій усіх форм власності, окремих громадян телекомунікаційне обладнання, телевізійну, відео- і аудіоапаратуру, комп'ютери, а також у разі потреби інші технічні засоби зв'язку; 3) вживати додаткових заходів щодо посилення охорони державної таємниці (ЗУ «Про правовий режим воєнного стану»).

Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції України (Конституція України, 1996).

У зв'язку з агресією з боку Російської Федерації, науковці - адміністративісти говорять про виникнення «гібридних» або «змішаних» адміністративно-правових режимів, які поєднують ознаки особливих та інших спеціальних адміністративно-правових режимів. На думку М.Ю. Веселова, наприклад, до таких відноситься «режим АТО на Сході України» (зараз ООС) (Веселов, 2018).

Крім того, в мирний час виникають кризові ситуації, що загрожують національній безпеці України. Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» загрози національній безпеці України це явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України (ЗУ «Про національну безпеку України»). Виникнення такої кризової ситуації теж потребує застосування адміністративних заходів схожих до тих, що використовуються в умовах особливих адміністративно-правових режимів.

Дерогація в таких «гібридних» або «змішаних» адміністративно-правових режимів має частковий характер і не може використовуватись в повному обсязі. Наприклад, подібні обмеження містяться в Законі України «Про санкції», де передбачено, що з метою захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави можуть застосовуватися спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (далі - санкції) (ЗУ «Про санкції»). Такі спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи в сфері обмеження прав громадян на інформацію передбачають: 1) анулювання або зупинення ліцензій та інших дозволів, одержання (наявність) яких є умовою для здійснення певного виду діяльності, зокрема, анулювання чи зупинення дії спеціальних дозволів на користування надрами; 2) заборона користування радіочастотним ресурсом України; 3) обмеження або припинення надання телекомунікаційних послуг і використання телекомунікаційних мереж загального користування (ЗУ «Про санкції», 2012).

Таким чином, нестандартні ситуації, які загрожують життю нації у зв'язку з агресією Російської Федерації, породжують виникнення нетипових адміністративно-правових режимів. Саме настання таких надзвичайних ситуацій змусило керівництво нашої держави застосувати міжнародно-правовий механізм обмеження прав людини.

Зокрема, Верховна Рада України проінформувала Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй та Генерального секретаря Ради Європи про стан безпекової ситуації в Донецькій та Луганській областях та про зміну території, на яку поширюється відступ України від зобов'язань за Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав людини

і основоположних свобод. Обставини відступу від зобов'язання та заява ВРУ містяться в Постанові ВРУ «Про Заяву Верховної Ради України "Про відступ України від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод" від 21 травня 2015 року № 462-VIII.

Ця заява була необхідна для дотримання матеріальних та процесуальних умов міжнародно-правового механізму обмеження прав людини, у тому числі в інформаційній сфері. У заяві серед матеріальних підстав можна виділити:

- обґрунтування загрози життю нації: «Триваюча збройна агресія Російської Федерації проти України, яка супроводжується вчиненням воєнних злочинів і злочинів проти людяності як регулярними Збройними Силами Російської Федерації, так і незаконними збройними формуваннями, керованими, контролюваними і фінансованими Російською Федерацією, становить суспільну небезпеку, яка загрожує життю нації в розумінні пункту 1 статті 4 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, пункту 1 статті 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» (Постанова ВРУ, 2015).

- перелік заходів відступу від своїх зобов'язань відповідно до Конвенції виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища (це зокрема, застосування обмежень прав людини, які вступають в силу після прийняття законів України "Про внесення змін до Закону України "Про боротьбу з тероризмом" від 12 серпня 2014 року, "Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції" від 12 серпня 2014 року, «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції" від 12 серпня 2014 року, "Про військово-цивільні адміністрації" від 3 лютого 2015 (Постанова ВРУ, 2015).

- вказано строк застосування відступу від зобов'язань: «Україна користується своїм правом на відступ від зобов'язань, визначених пунктом 3 статті 2, статтями 9, 12, 14 та 17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права та статтями 5, 6, 8 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, в окремих районах Донецької та Луганської областей України, визначених Антитерористичним центром при Службі безпеки України у зв'язку з проведенням антитерористичної операції, на період до повного припинення збройної агресії Російської Федерації, відновлення конституційного ладу та порядку на окупованій території України та повідомлення Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй та Генеральному секретарю Ради Європи про продовження застосування у повному обсязі Міжнародного пакту про громадянські і політичні права та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» (Постанова ВРУ, 2015).

Процесуальні умови передбачені у розділі II: «Україна інформує Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй та Генерального секретаря

Ради Європи про стан безпекової ситуації в Донецькій та Луганській областях та про зміну території, на яку поширюється відступ України від зобов'язань за Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод» (Постанова ВРУ, 2015). На виконанні таких процесуальних умов було наголошено в рішенні *Greece v. United Kingdom* (вимога щодо своєчасного надання вичерпної інформації не була виконана) та рішенні *Lawless v. Ireland* (негайне надання інформації як один з елементів її достатності).

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Найбільше дерогація проявляється при введенні особливих правових режимів, які загрожують національній безпеці, таких як надзвичайний та воєнний стан. Саме тоді відступ від міжнародних зобов'язань та обмеження прав на інформацію найбільш суттєвий. В період «гібридних» адміністративно-правових режимів дерогація неможлива в повному обсязі, але вони дозволяють застосовувати додаткові адміністративно-правові заходи в інформаційній сфері, такі як, наприклад, передбачені в законі України «Про санкції». Але, потрібно враховувати, що при введенні державою особливого чи «гібридного» адміністративно-правового режиму, саме держава несе тягар доказування наявності надзвичайного стану, що загрожує життю нації, на чому наголошується у рішеннях ЄСПЛ («The Greek Case – Denmark V. Greece»; «Norway V. Greece»; «Sweden V. Greece»; «Netherlands V. Greece»; «Ireland v. United Kingdom»).

Список використаних джерел:

1. Правомерные ограничения прав и свобод человека в международном праве : автореф. дис.... канд. юрид. наук / Грецова Е. Е. М. 2009. 26 с.
2. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 05.12.2021).
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text (дата звернення: 05.12.2021).
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 05.12.2021).
5. Дерогація. Вікіпедія: вільна енциклопедія. UR: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Дерогація> (дата звернення: 05.12.2021).
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 05.12.2021).
7. ЄСПЛ (Європейський суд з прав людини). Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації. URL: https://kau.in.ua/press-center/espch/vdstup_vd_zobovjazan_pd_chas_nadzvichajnoji_situacii/ (дата звернення: 05.12.2021).
8. Лоулесс проти Ірландії. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22dmdocnumber%22%3A%22695395%22%22itemid%22%3A%22001-57518%22%7D> (дата звернення: 05.12.2021).
9. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 05.12.2021).
10. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 року № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> (дата звернення: 07.10.2021) (дата звернення: 05.12.2021).

11. Про правовий режим воєнного стану: закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 05.12.2021).

12. Веселов М.Ю. Типологія як засіб удосконалення правового регулювання адміністративно-правових режимів. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1. 2018. С. 62–65.

13. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 05.12.2021).

14. Про санкції: Закон України від 14 серпня 2014 року № 1644-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text> (дата звернення: 05.12.2021)

15. Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором: Постанова ВРУ від 27 січня 2015 року № 129-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-19#Text> (дата звернення: 05.12.2021).

References:

1. Hretsova E.E., (2009). *Pravomernyi ohranycheniya prav y svobod cheloveka v mezhdunarodnom prave*. [Legitimate restrictions on human rights and freedoms in international law]. Extended abstract of candidate's thesis. Moscow [in Russian].

2. Zahalna deklaratsiia prav liudyny [Universal Declaration of Human Rights]. (10.12.1948) Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text [in Ukrainian].

3. Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava [International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights] (16.12.1966) Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text [in Ukrainian].

4. Mizhnarodnyi pakt pro hromadianski i politychni prava [International Covenant on Civil and Political Rights] (16.12.1966) Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text [in Ukrainian].

5. Derohatsiia. Vikipediia: vilna entsyklopediia [Derogation. Wikipedia: free encyclopedia.]. Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Derohatsiia> [in Ukrainian].

6. Konventsiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms] (04.11.1950). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [in Ukrainian].

7. IeSPL (Ievropeyskyi sud z prav liudyny). Vidstup vid zoboviazan pid chas nadzvychainoi situatsii [ECtHR (European Court of Human Rights). Deviation from obligations during an emergency.]. Retrieved from: https://kau.in.ua/press-center/espch/vdstup_vd_zobovjazan_pd_chas_nadzvichajnoji_situacii/ [in Ukrainian].

8. Louless proty Irlandii [Lawless v. Ireland]. Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22dmdocnumber%22:%5B%22695395%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-57518%22%22%7D> [in Ukrainian].

9. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] (28.06.1996). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA%96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

10. Pro pravovy rehym nadzvychainoho stanu: Zakon Ukrainy vid 16 bereznia 2000 roku № 1550-III [On the legal regime of the state of emergency: Law of Ukraine of March 16, 2000 № 1550-III]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text> [in Ukrainian].

11. Pro pravovy rehym voiennoho stanu: zakon Ukrainy vid 12 travnia 2015 roku № 389-VIII [On the legal regime of martial law: the law of Ukraine of May 12, 2015 № 389-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].

12. Veselov M. Yu. (2018). Typolohiia yak zasib udoskonalennia pravovoho rehuliuвання administratyvno-pravovykh rezhymiv [Typology as a means of improving the legal regulation of administrative and legal regimes.]. Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal - Legal scientific electronic journal. Vol. 1. p.62-65. [in Ukrainian]

13. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2018 roku № 2469-VIII [On National Security of Ukraine: Law of Ukraine of June 21, 2018 № 2469-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian].

14. Pro sanktsii: Zakon Ukrainy vid 14 serpnia 2014 roku № 1644-VII [On sanctions: Law of Ukraine of August 14, 2014 № 1644-VII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text> [in Ukrainian].

15. Pro Zvernennia Verkhovnoi Rady Ukrainy do Orhanizatsii Obiednanykh Natsii, Yevropeiskoho Parlamentu, Parlamentskoi Asamblei Rady Yevropy, Parlamentskoi Asamblei NATO, Parlamentskoi Asamblei OBSiE, Parlamentskoi Asamblei HUAM, natsionalnykh parlamentiv derzhav svitu pro vyznannia Rosiiskoi Federatsii derzhavoiu-ahresorom: Postanova VRU vid 27 sichnia 2015 roku № 129-VIII [On the Address of the Verkhovna Rada of Ukraine to the United Nations, the European Parliament, the Parliamentary Assembly of the Council of Europe, the NATO Parliamentary Assembly, the OSCE Parliamentary Assembly, the GUAM Parliamentary Assembly, the National Parliaments of the World 2015 year № 129-VIII.]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-19#Text> [in Ukrainian].

APPLICATION IN THE CONDITIONS OF EMERGENCY ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGIMES OF THE DEROGATION MECHANISM REGARDING THE RESTRICTIONS OF CITIZENS' RIGHTS TO INPATCHAN

Tetiana Shynkar,

Candidate of Law, Judge, Eighth Administrative Court of Appeal
orcid.org/0000-0002-3252-2167

shtatyanai@gmail.com

The article states that due to the fact that Ukraine is waging a hybrid war with the Russian Federation, the state is taking administrative and legal measures to restrict the rights of citizens to information in the interests of national security. Such a restriction must take place in a clearly defined form and meet the requirements of national and international law, ie we can say that there is an international legal mechanism for restricting human rights. It must, firstly, have a regulatory component (norms of international and national law on the basis of which the mechanism operates), and secondly, the organizational component (procedure, conditions and procedure for implementation). The normative-legal component includes international normative-legal acts, which establish the rights and freedoms of man and citizen, including the procedure, grounds and conditions for their restriction. The organizational and legal component of the international legal mechanism for restricting human rights in the interests of national security consists of such elements as: 1) material conditions (exceptional threat to the life of the nation; proportionality; principle of non-discrimination; inadmissibility state of emergency (martial law; respect for other obligations under international law.); 2) procedural conditions (official declaration of state of emergency; notification of the Secretary General of the United Nations or the Secretary General of the Council of Europe; parliamentary control). Derogation is defined as a situation in which a law, ordinance, or decision is partially repealed. In acts relating to European Union law, the

term "derogation" is used in cases where a Member State decides not to apply a special provision of a particular agreement or law, in cases such as emergencies and force majeure. In Ukraine, these may include, in particular, special administrative and legal regimes. Derogations are most pronounced in the introduction of special legal regimes that threaten national security, such as state of emergency and martial law. It is then that deviations from international obligations and restrictions on the right to information are most significant. It has been determined that scholars-administrators speak about the emergence of "hybrid" or "mixed" administrative-legal regimes, which combine the features of special and other special administrative-legal regimes. The derogation in such "hybrid" or "mixed" administrative-legal regimes is partial and cannot be used in full. In the period of "hybrid" administrative and legal regimes, derogations apply additional administrative and legal measures in the information sphere, such as, for example, provided for in the Law of Ukraine "On Sanctions". It is concluded that the threat to the Ukrainian nation from the Russian Federation forced the leadership of our state to apply the international legal mechanism of restriction of human rights, including in the information sphere.

Key words: derogation, material and procedural conditions, emergency situation threatening the life of the nation, special administrative and legal regimes, "hybrid" or "mixed" administrative and legal regimes.